

СУДОВО-ФАРМАЦЕВТИЧНЕ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЗЛОВЖИВАННЯ ТА ВІДПРАЦЮВАННЯ ПРАВОВИХ ПРИНЦИПІВ СКОРОЧЕННЯ ПОПИТУ НА ПСИХОАКТИВНІ РЕЧОВИНИ РІЗНИХ КЛАСИФІКАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ГРУП

Ключові слова: судова фармація, зловживання, скорочення попиту, стратегії скорочення попиту, психоактивні речовини, класифікаційно-правова група

Зловживання психоактивними речовинами (ПАР) різних класифікаційно-правових груп (КПГ) та їх незаконний обіг становить найгострішу проблему сьогодні для провідних країн світу, яка має руйнівні наслідки. При цьому у багатьох країнах нормативно-правовими актами врегульовано право лікаря на призначення такої класифікаційно-правової групи ПАР, якою є «наркотичні засоби», пацієнтам, що страждають на болі різного генезу. На жаль, в Україні рівень взаємодії лікаря, пацієнта та провізора у забезпеченні доступності пацієнтів до життєво необхідних легальних наркотичних лікарських засобів та ПАР інших класифікаційно-правових (наприклад, діазепам, кетамін) ще не знаходиться у площині відповідності до міжнародних стандартів, що мають місце у більшості країн світу (США, Канада, Іспанія, Італія, Ізраїль, Австралія, Нова Зеландія, Німеччина, Франція, Великобританія, Польща, Чехія, Словаччина, Латвія, Литва, Естонія та ін.). Останнє виступає тим фактором, що погіршує права, життя і здоров'я окремої людини незалежно від віку, освіти, роботи, місця проживання, гендерних ознак, релігійних переконань тощо [1–13].

Серед руйнівних наслідків зловживання та незаконного обігу ПАР можна зазначити такі, що впливають на якість життя окремої особи у суспільстві: наслідки щодо стану здоров'я людей; наслідки щодо криміналізації суспільства; наслідки щодо соціально-економічного розвитку суспільства; наслідки щодо рівня правової, політичної, освітньої та медичної культури населення (рис. 1). Зловживання ПАР торкається всіх секторів суспільства і всіх країн, незалежно від економічного, промислового, фінансового і банківського рівня їхнього розвитку. Тому державні політико-правові програми скорочення попиту на ПАР мають охоплювати всі прошарки суспільства відповідно до рекомендованих ООН оновлених і модернізованих Цілей тисячоліття в галузі розвитку (ЦТР), які забезпечують гідні умови життя для всіх людей та представляють комплекс мінімальних прав, які повинні мати всі без винятку [1].

Метою роботи стало вивчення проблеми зловживання ПАР та відпрацювання принципів скорочення попиту на ПАР різних класифікаційно-правових груп з позиції судової фармації.

Матеріали та методи дослідження

Матеріалом дослідження були проаналізовані кримінальні справи, судово-фармацевтичні, судово-наркологічні, судово-психіатричні експертизи, історії хвороб наркопацієнтів з девіантною поведінкою, що вчинили злочини, передбачені статтями 307 і 309 КК України, а також дані наукової літератури щодо нормативно-правової

бази з процедури обігу ПАР різних КПП. Як методи дослідження використовували документальний, нормативно-правовий, порівняльний та судово-фармацевтичний аналіз.

Результати дослідження та обговорення

Розширення масштабів глобальної проблеми зловживання ПАР різних КПП спричинено зміною соціально-економічних умов, зростанням пропозиції та збуту заборонених для обігу ПАР (на прикладі наркотичних засобів) і підвищеного попиту на них. Загострення соціально-економічних факторів підвищують ступінь вразливості населення, особливо неповнолітніх та молоді, а також вірогідність зловживання ПАР та ризикованої поведінки, пов'язаної з побічною дією наркотичних засобів на організм особи у віці від 12 до 29 років [14–17].

Рис. 1. Наслідки зловживання психоактивними речовинами

Найефективніший підхід до вирішення проблеми ПАР різних КПП полягає в комплексному, збалансованому та погодженому виконанню, яке включає дії по контролю над пропозицією і скороченням попиту, а також застосування принципу солідарної відповідальності (рис. 2).

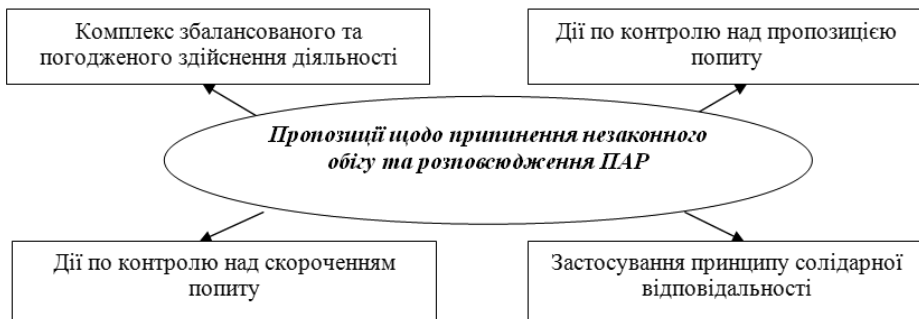

Рис. 2. Пропозиції щодо припинення незаконного обігу та розповсюдження психоактивних речовин

Сьогодні необхідно активізувати зусилля по скороченню попиту і виділити для цього відповідні ресурси, уряди усіх країн продовжують докладати активні зусилля на всіх рівнях, щоб припинити незаконний обіг (контрабанда, виробництво,

пересилання, зберігання, розповсюдження, вживання) ПАР різних КПП, а також підняття на новий якісний рівень правової культури, правосвідомості та правовідносин у ланцюзі «лікар–пацієнт–провізор–контролюючі органи–адвокат» [18–21]. Національні програми щодо скорочення попиту на ПАР (рис. 3) мають стати складовою частиною комплексної стратегії державних заходів по скороченню попиту на всі речовини, які можуть стати предметом зловживання. Такі програми мають бути інтегрованими для того, щоб сприяти розвитку співпраці між усіма зацікавленими сторонами, охоплювати широкий діапазон відповідних заходів, сприяти покращенню якості життя і здоров'я [22].

Декларація про провідні принципи скорочення попиту на ПАР, що була прийнята резолюцією S-20/3 Генеральної Асамблеї (10 червня 1998 р.) є важливою ініціативою ООН у протидії їх зловживання, яка відповідає потребі міжнародної спільноти у прийнятті на національному, регіональному і міжнародному рівнях ефективних дій у боротьбі з попитом на незаконні ПАР [23, 24].

Держави-члени ООН зобов'язані: керуватися в своїй діяльності Декларацією про керівні принципи скорочення попиту на наркотики; рішуче діяти в політичній і соціальній областях охорони здоров'я і освіти для виділення коштів на проведення програм зменшення попиту, які будуть сприяти пом'якшенню проблем в суспільній охороні здоров'я, об'єднанню сімей і формуванню більш безпечних умов у громадах; приймати збалансовані дії в сприянні до міжрегіонального та міжнародного співробітництва для контролю над пропозицією і зменшенню попиту; прийняти міри, зазначені у пункті 4 ст. 14 Конвенції ООН (1988 р.) про боротьбу з незаконним обігом ПАР (на прикладі наркотичних засобів і психотропних речовин), де передбачено, що сторони приймають «належні заходи», які спрямовані на ліквідацію або скорочення незаконного попиту на ПАР та можуть мати багатосторонні домовленості для ліквідації або зниження такого попиту [18, 24].

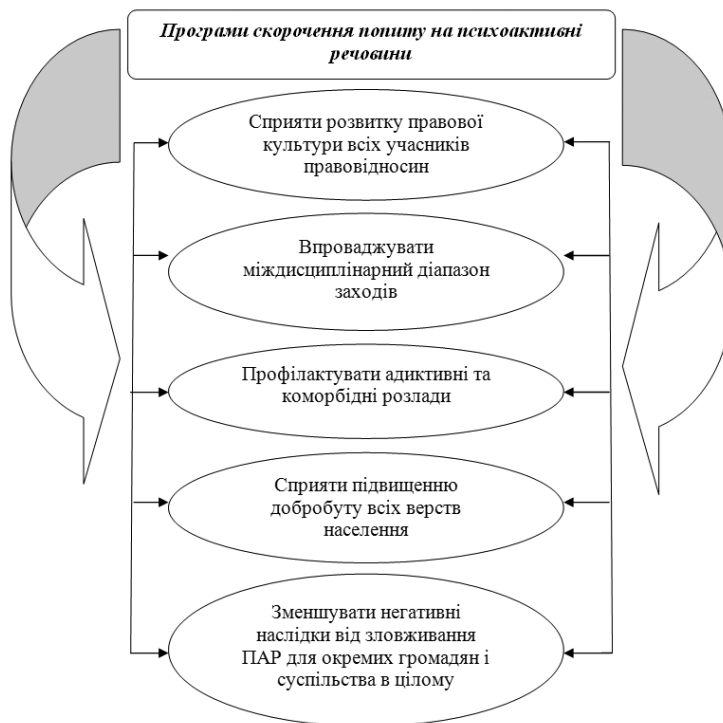

Рис. 3. Програми скорочення попиту на психоактивні речовини

Правові принципи (рис. 4) скорочення попиту на ПАР в національних і міжнародних стратегіях контролю за обігом ПАР полягають у забезпеченні поваги до суверенітету і територіальної цілісності держав, прав людини та основних статей і принципів Загальної декларації прав людини; дотриманні обов'язків сумісної відповідальності та забезпеченні збалансованого підходу до застосування сумісних заходів для зменшення попиту і скорочення пропозиції в межах інтегрованого підходу вирішення проблеми обігу ПАР; запобіганні зловживання ПАР та зменшенні несприятливих наслідків зловживання ними; забезпеченні активної участі окремих інституцій на рівні спільноти з урахуванням національних та економічних умов; врахуванні культурних особливостей та гендерних факторів.

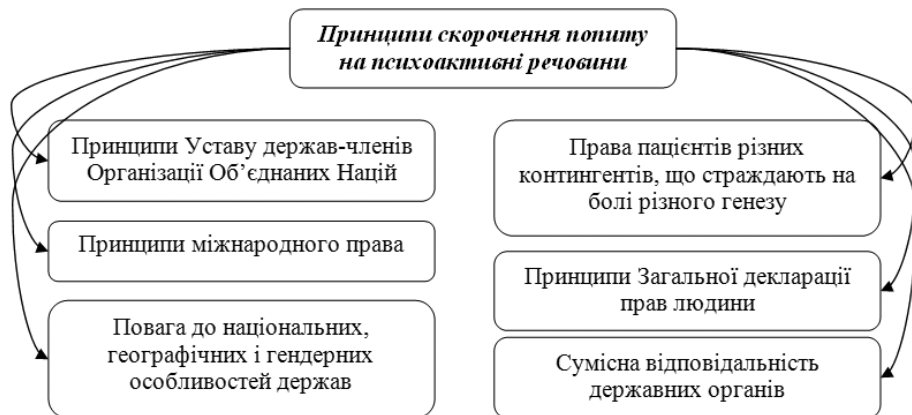

Рис. 4. Правові принципи скорочення попиту на психоактивні речовини

Заходи з вирішення проблеми (рис. 5) щодо скорочення попиту на ПАР повинні базуватися на регулярному судово-фармацевтичному оцінюванні характеру та масштабів зловживання ПАР різних КППГ і незаконного обігу ПАР; забезпеченні доступності пацієнтів до ПАР; охопленні всіх сфер профілактичної діяльності від усунення початкового зловживання ПАР до зменшення негативних наслідків для здоров'я та соціально-економічних, кримінально-правових і медико-фармацевтичних наслідків зловживань ПАР; передбаченні заходів по інформуванню, вихованню, просвітництва населення, завчасному втручанню, консультуванню, лікуванню, фармакокорекції, реабілітації, попередженню рецидивів тощо. Оцінка повинна проводитися державами на комплексній, мультидисциплінарній, систематичній і регуляційній основі та опиратися на результати відповідних наукових досліджень з урахуванням показників і процедур для моніторингу стану, пов'язаного з рівнем боротьби із наркобізнесом, наркозлочинністю, а також рівнем доступності пацієнтів різних контингентів до легальних життєво необхідних ПАР (трамадол, морфін, промедол, фентаніл, метадон, фенобарбітал, діазепам та ін.), що відпускаються в аптечній мережі виключно за рецептами лікаря (в Україні рецепт форми Ф-3). Стратегії зменшення попиту на ПАР різних КППГ мають будуватися на показниках поглиблених наукових дослідів, а також висновках, зроблених на підставі проведених раніше програм. Так, наприклад, в Україні прийнято стратегію державної політики щодо наркотиків на період до 2020 р., яка затверджена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28.08.2013 р. № 735-р [4].

Заходи по скороченню попиту на психоактивні речовини

- Запобігання зловживання ПАР різних КПП
- Зменшення несприятливих наслідків зловживання ПАР
- Заохочення впливу та авторитету окремих осіб
  - ❖ на рівні спільності
  - ❖ в ситуації особливого ризику
- З урахуванням зокрема
  - ❖ правової культури
  - ❖ економічних умов
  - ❖ рівня наркотизації
  - ❖ культурних особливостей
  - ❖ правосвідомості
- Сприяти створенню і закріпленню процедур сприятливих умов

Рис. 5. Заходи по скороченню попиту на психоактивні речовини

Налагодження партнерських відносин. Партнерський підхід має вирішальне значення для точної оцінки проблеми виявлення ефективних методів її рішення, а також для розроблення, здійснення відповідної політики і програми. Взаємодія сприяє підвищенню інформованості населення, підвищує можливість громад боротися з негативними наслідками зловживання ПАР. Принципово важливим є взаємодія між урядовими, неурядовими, науковими, професійними організаціями, батьківськими, викладацькими, молодіжними, громадськими, студентськими і шкільними об'єднаннями. Велике значення для забезпечення стійкості стратегії зменшення попиту на ПАР має відповідність та інформованість населення, мобільність громади.

Зусилля по скороченню попиту на ПАР мають бути складовою частиною загальних програм в сфері державної політики, соціального забезпечення, охорони здоров'я і профілактичного просвітництва. Заходи, що передбачають програми скорочення попиту на ПАР, наведено на рис. 6.

Рис. 6. Заходи, які мають включати програми скорочення попиту на психоактивні речовини

Зосередження уваги на особливих потребах наркопацієнтів (споживачів ПАР), які вчинюють правопорушення. Для сприяння соціальної реінтеграції пацієнтів-правопорушників, які зловживають ПАР різних КПП, у випадках, коли це слушно та згідно з національними законами і політикою держав, потрібно розглянути питання про те, щоб як альтернатива осуду чи покаранню або додатково до застосування кари по відношенню до людей, які зловживають ПАР, використовувати заходи, направлені на лікування, виховання, нагляд, реабілітацію і соціальну реінтеграцію. У тих випадках, коли це доцільно, державам-членам ООН потрібно створити у межах системи карного правосуддя потенціал надання допомоги особам-злочинцям, які зловживають ПАР.

Інформація, яку використовують у межах просвітницьких і профілактичних програм, має бути ясною, простою, доступною, науково обґрунтованою та надійною, своєчасною і апробованою на відповідній цільовій групі населення. Державам у співпраці із засобами масової інформації необхідно підвищувати рівень обізнаності населення про небезпеку, пов'язану із зловживанням ПАР (героїн, кокаїн, опій, каннабіс, трамадол, первітин) та розповсюджувати інформацію профілактичного характеру на противагу пропаганди вживання ПАР серед молоді і широких верств населення через інтернет-мережу, кіноіндустрію, кафе, ресторани, молодіжні тусовки тощо. Складові національної стратегії контролю над ПАР наведено на рис. 7.

Рис. 7. Питання про прийняття національної стратегії контролю над психоактивними речовинами

Опора на світовий досвід. Державам необхідно приділяти відповідну увагу підготовці не тільки керівного складу (директорів шкіл, ректорів вузів, начальників пенітенціарних закладів, головних лікарів лікарень, завідувачів аптек та ін.), відповідальних за розроблення і виконання регіональних, локальних програм, а також практичних спеціалістів (вчителів, лікарів, провізорів, студентів, школярів) з усіх аспектів розроблення, здійснення та оцінювання стратегій і програм скорочення попиту на ПАР. Програми скорочення попиту

на ПАР мають носити регулярний характер, бути націленими на задоволення потреб їх учасників з метою профілактики причин і умов, що спричиняють зростання нелегального обігу ПАР, наркобізнесу, попиту на ПАР серед молоді. Одночасно в програмах мають передбачатися заходи, які розширюють доступність наркопацієнтів, що страждають на болі різного генезу, до легальних наркотичних анальгетиків через мережу закладів охорони здоров'я (лікарні і аптеки).

Висновки

1. Проведено судово-фармацевтичне вивчення проблеми зловживання та незаконного обігу психоактивних речовин різних класифікаційно-правових груп. Запропоновано пропозиції щодо протидії незаконному обігу психоактивних речовин шляхом розроблення відповідних програм скорочення попиту на них. Відпрацьовано правові принципи задля впровадження заходів по скороченню попиту на психоактивні речовини серед пацієнтів різних контингентів (на прикладі пацієнтів з болями різного генезу та наркопацієнтів з девіантною поведінкою).

2. Запропоновані стратегії і конкретні програми по скороченню попиту на психоактивні речовини мають проходити ретельну мультидисциплінарну оцінку для визначення і подальшого підвищення їхньої ефективності. Результати таких оцінювань мають бути представлені всім зацікавленим сторонам правовідносин та спиратися на міжнародний досвід провідних країн. Державним органам необхідно постійно вивчати причини і умови, що спричиняють поширення наркобізнесу, незаконний обіг та попит різних вікових груп населення на психоактивні речовини, встановлювати недосконалість нормативно-правових актів, які обмежують доступ пацієнтів до легальних психоактивних речовин через заклади охорони здоров'я (лікарні і аптеки) і усувати невіршені причини і умови.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Ooms G., Brolan C., Eggermontetal N.* Всеобщий доступ к медицинским услугам – неотъемлемое право человека на здоровье // *Bulletin of the World Health Organization.* – 2013. – V. 1–6, N 91. – С. 2–3. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/91026/1/9789244506226_gus.pdf
2. Наркомания в Украине. Проблема сегодня и методы борьбы с ней // *Наркология.* – 2013. – № 11. – С. 6–10.
3. Об основных принципах создания и функционирования Национальной системы комплексной реабилитации и ресоциализации потребителей наркотических средств и психотропных веществ // *Там же.* – 2013. – № 11. – С. 3–5.
4. Стратегія державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28.08.2013 р. №735-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.narko.gov.ua/index.php/59-proekt-strategiji/477-strategiya-derzhavnoji-politiki-shchodo-narkotikiv-na-period-do-2020-roku>.
5. *Ahlm K., Saveman B. I., Björnstig U.* Drowning deaths in Sweden with emphasis on the presence of alcohol and drugs – a retrospective study, 1992–2009 // *BMC Public Health.* – 2013. – V. 13, N 11. – P. 216. [Electronic resource]. – Access: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/?term=Ahlm+K.+Drowning+deaths+in+Sweden+with+emphasis+on+the+presence+of+alcohol+and+drugs+-+a+retrospective+study%2C+1992-2009>
6. *Horvath M., Dunay G., Csonka R., Keller E.* Deadly heroin or the death of heroin – overdoses caused by illicit drugs of abuse in Budapest, Hungary between 1994 and 2012 // *Neuropsychopharmacol. Hung.* – 2013. – V. 253, N 15 (4). – P. 9. [Electronic resource]. – Access: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/24380966>
7. *Fitzgerald K. T., Bronstein A. C., Newquist K. L.* Marijuana poisoning // *Top. Companion. Anim. Med.* – 2013. – N 28 (1). – P. 8–12. [Electronic resource]. – Access: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/23796481>
8. *Simonato P., Corazza O., Santonastaso P. et al.* Novel psychoactive substances as a novel challenge for health professionals: results from an Italian survey // *Hum Psychopharmacol.* – 2013. – V. 324, N 28 (4). – P. 31. [Electronic resource]. – Access: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/23881880>
9. *Shapovalov V. V. (Jr.), Shapovalova V. A., Shapovalov V. V. et al.* Pharmaceutical law and forensic pharmacy: algorithm for definition of the status of cannabinoids narcomany (F12) // *Res. Bulletin S World «Modern scientific research and their practical application».* – 2013. – V. J21306-019. – P. 108–111. [Electronic resource]. – Access: <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/e-journal/the-content-of-journal/j213/20935-j21306>

10. *Legrand S. A., Silverans P., de Paepe P. et al.* Presence of psychoactive substances in injured Belgian drivers // *Traffic Inj. Prev.* – 2013. – V. 461, N 14 (5). – P. 8. [Electronic resource]. – Access: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/23682981>
11. *Gupta S., Sarpal S., Kumar D. et al.* Prevalence, pattern and familial effects of substance use among the male college students - a north Indian study // *J. Clin. Diagn. Res.* – 2013. – V. 1632, N 7 (8). – P. 6. [Electronic resource]. – Access: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/24086860>
12. *Sheridan J., Dong C. Y., Butler R., Barnes J.* The impact of New Zealand's 2008 prohibition of piperazine-based party pills on young people's substance use: results of a longitudinal, web-based study // *Int. J. Drug. Policy.* – 2013. – V. 412, N 24 (5). – P. 22. [Electronic resource]. – Access: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/23499366>
13. World Drug Report 2013 United Nations. – New York, 2013. – 151 p. [Electronic resource]. – Access: http://www.unodc.org/unodc/secured/wdr/wdr2013/World_Drug_Report_2013.pdf
14. *Галацан О. В., Шаповалов В. В. (мол.), Омельченко В. О.* Розробка організаційних заходів на виконання Концепції реалізації державної політики у сфері протидії поширенню наркоманії, боротьби з незаконним обігом психоактивних речовин на регіональному рівні на засадах медичного і фармацевтичного права // *Укр. вісн. психоневрол.* – 2013. – Т. 21, Вип. 1. – С. 43–50.
15. *Шаповалов В. В. (мол.)*. Вивчення сучасного стану наркоманії на засадах судової фармації // *Укр. журн. клін. лаб. мед.* – 2013. – Т. 8, № 1. – С. 210–213.
16. *Шаповалов В. В. (мол.), Ніконов М. М., Переситкін О. В.* Гармонізація державної контрольно-дозвільної системи управління обігом лікарських засобів із психоактивними властивостями різних номенклатурно-правових груп за результатами судово-фармацевтичних досліджень // *Укр. вісн. психоневрол.* – 2011. – Т. 19, Вип. 3. – С. 78–81.
17. *Shapovalov V. V. (Jr.), Shapovalova V. A., Shapovalov V. V., Shuvera E. V.* Development of algorithms forensic training pharmaceutical seizures from illegal substance as an element of patient protection // *Eur. Appl. Sci.* – 2013. – N 5 (2). – P. 197–199.
18. *Шаповалов В. В., Шаповалов В. В. (мл.), Шаповалова В. А.* Фармацевтическое и медицинское право: Уч. пособие (серия Фармацевтическое право). 1-е изд. / Под ред. В. В. Шаповалова. – Харьков: Изд-во «Скорпион», 2011. – 208 с.
19. Фармацевтичне право в наркології / За ред. В. О. Шаповалової, І. К. Сосіна, В. В. Шаповалова. – Харків: Факт, 2004. – 800 с.
20. *Шаповалов В. В. (мл.)*. Про підвищення рівня застосування норм медичного та фармацевтичного права в ланцюзі «лікар–пацієнт–провізор», як елемент захисту прав та безпеки пацієнтів // *Время.* – 31. 07. 2013. – № 103. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://timeua.info/310713/78055.html>
21. *Shapovalov V. V. (Jr.), Shuvera O. V.* Forensic and evidence pharmacy: monitoring problems of alcohol dependence in the western region of the country // *Res. Bulletin S World «Modern scientific research and their practical application».* – 2013. – V. J21306-014. – P. 90–93. [Electronic resource]. – Access: <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/e-journal/the-content-of-journal/j213/20935-j21306>
22. *Шаповалов В. В. (мол.)*. Судова фармація: особливості виконання «Концепції реалізації державної політики у сфері протидії поширенню наркоманії, боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів на 2011–2015 роки» (на рівні МОЗ України) // *Укр. вісн. психоневрол.* – 2012. – Т. 20, Вип. 1. – С. 122–124.
23. Всемирная организация здравоохранения: официальный сайт [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.who.int/ru>
24. Организация Объединённых Наций: официальный сайт [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.un.org/ru>

Надійшла до редакції 13. 01. 2014.

В. В. Шаповалов

Харьковская медицинская академия последипломного образования

СУДЕБНО-ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОЕ ИЗУЧЕНИЕ ПРОБЛЕМЫ ЗЛОУПОТРЕБЛЕНИЯ И ОТРАБОТКА ПРАВОВЫХ ПРИНЦИПОВ СОКРАЩЕНИЯ СПРОСА НА ПСИХОАКТИВНЫЕ ВЕЩЕСТВА РАЗЛИЧНЫХ КЛАССИФИКАЦИОННО-ПРАВОВЫХ ГРУПП

Ключевые слова: судебная фармация, злоупотребление, сокращение спроса, стратегии сокращения спроса, психоактивные вещества, классификационно-правовая группа

А Н Н О Т А Ц И Я

В статье на основе судебно-фармацевтического анализа было установлено, что незаконный оборот и злоупотребление психоактивными веществами различных классификационно-правовых групп представляют собой одну из самых сложных проблем современности, которая остро стоит перед всеми ведущими странами международного сообщества. Расширение масштабов глобальной проблемы злоупотребления психоактивными веществами различных классификационно-правовых групп вызвано изменением социально-экономических условий, ростом сбыта наркотиков и повышенным спросом на них.

Целью работы стало изучение проблемы злоупотребления психоактивными веществами и отработки принципов сокращения спроса на психоактивные вещества разных классификационно-правовых групп с позиции судебной фармации.

Материалом исследования выступали проанализированные уголовные дела, судебно-фармацевтические, судебно-наркологические, судебно-психиатрические экспертизы, истории болезни наркопациентов с девиантным поведением, совершивших преступления, предусмотренные статьями 307 и 309 Уголовного Кодекса Украины, а также данные научной литературы относительно нормативно-правовой базы по процедуре оборота психоактивных веществ различных классификационно-правовых групп. В качестве методов исследования были использованы документальный, нормативно-правовой, сравнительный и судебно-фармацевтический анализ.

Проведено судебно-фармацевтическое изучение проблемы злоупотребления и незаконного оборота психоактивных веществ разных классификационно-правовых групп. Предложены меры по пресечению незаконного оборота психоактивных веществ для разработки соответствующих программ сокращения спроса на них. Отработаны правовые принципы для внедрения мер по сокращению спроса на психоактивные вещества среди пациентов разных контингентов (на примере пациентов с болями различного генеза и наркопациентов с девиантным поведением).

Предложенные стратегии и конкретные программы по сокращению спроса на психоактивные вещества должны проходить тщательную мультисциплинарную оценку для определения и дальнейшего повышения их эффективности. Результаты таких оценок должны быть представлены всем заинтересованным сторонам правоотношений и опираться на международный опыт ведущих стран. Государственным органам необходимо постоянно изучать причины и условия, вызывающие распространение наркобизнеса, незаконный оборот и спрос различных возрастных групп населения на психоактивные вещества, устанавливать несовершенство нормативно-правовых актов, которые ограничивают доступ пациентов к легальным психоактивным веществам через учреждения здравоохранения (больницы и аптеки) и устранять нерешенные причины и условия.

V. V. Shapovalov

Kharkiv Medical Academy of Post-graduate Education

FORENSIC AND PHARMACEUTICAL STUDY OF ABUSE AND DEVELOPING THE PRINCIPLES OF REDUCING THE DEMAND FOR PSYCHOACTIVE SUBSTANCES OF DIFFERENT CLASSIFICATION AND REGULATORY GROUPS

Key words: forensic pharmacy, abuse, demand reduction, demand reduction strategies, psychoactive substances, classification and regulatory group

ABSTRACT

The article by forensic pharmaceutical study found that illicit substance abuse of different classification and regulatory groups is one of the most difficult problems of today, which is acute to provided the countries of the international community. Expanding the scale of the global problem of substance abuse and legal classification of different groups caused the changing socio-economic conditions, increasing supply and distribution of drugs and increased demand.

The aim of the work was to study the problems of substance abuse and testing of policies to minimize the demand for psychoactive substances of different classification and legal groups from the position of forensic pharmacy.

The material of the study were analyzed criminal cases, forensic and pharmaceutical, forensic and narcologic, forensic and psychiatric expertise, medical histories of drug-addicted patients with deviant behavior who committed offenses under articles 307 and 309 of the Criminal code of Ukraine, as well as data of the scientific literature regarding the regulatory framework for procedure circulation of the substances of different classification and legal groups. As research, methods were used documentary, legal, and comparative forensic pharmaceutical analysis.

Conducted a forensic study of the problem of abuse of pharmaceutical and illicit trafficking in substance different classification and legal groups. Propose measures to suppress illicit psychoactive substances for the development of appropriate programs to reduce demand. Worked out the legal principles for the implementation of measures to reduce the demand for psychoactive substances among patients of different contingents (for example, patients with pain of different genesis and drug-addicted patients with deviant behavior).

The proposed strategy and specific programs to reduce the demand for psychoactive substances should be thoroughly multi-disciplinary assessment to determine and further enhance their effectiveness. The results of these evaluations shall be presented to all stakeholders relations and rely on the international experience of leading countries. Governments need to explore the causes and conditions that cause the spread of drug circulation, trafficking and demand of different age groups on substance use, set the imperfection of legal acts that restrict patients' access to legal psychoactive substances through health institutions (hospitals and pharmacies) and eliminate unresolved causes and conditions.

Електронна адреса для листування з автором: krisa83@bk.ru